

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องแนวทางการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน
ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสม และข้อบกพร่องของวิธีการ และมาตรการที่ใช้
ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดีไม่กระทำผิดซ้ำ
2. เพื่อวิเคราะห์หาแนวทาง และมาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และ
การติดตามดูแลเด็กและเยาวชนหลังจากได้รับการปล่อยตัว เพื่อป้องกัน แก้ไขการกระทำผิดซ้ำ
ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อศึกษาสภาพสังคม วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ ที่มีความสำคัญ
ในการกำหนดแนวทางการป้องกันแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน
4. เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการนำแนวทาง และมาตรการการป้องกัน
แก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั้งก่อนปล่อย และหลังปล่อยมาปฏิบัติ
ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามในการวิจัย ดังนี้

1. วิธีการที่ใช้ในสถานฝึกและอบรมที่ใช้อยู่ เป็นวิธีการที่เหมาะสม ที่สามารถ
ใช้บำบัด ฟื้นฟู หรือปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี ไม่กระทำผิดซ้ำ
ได้หรือไม่ ยังมีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

2. แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน ควรมีหลักการ และ
มาตรการอย่างไรจึงสามารถป้องกัน แก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัด
แม่ฮ่องสอนได้มากขึ้น

3. แนวทางการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนหลังจากได้รับการปล่อยตัว ควรมีหลักการ
และมาตรการอย่างไร จึงสามารถป้องกัน แก้ไข การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในพื้นที่
จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ดีขึ้น

4. สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ที่มีความสำคัญ
ต่อการกำหนดแนวทางในการป้องกันแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

5. มีความเป็นไปได้มาก หรือน้อยแค่ไหนในการนำแนวทางการป้องกันแก้ไข การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั้งก่อนปล่อย และหลังปล่อยมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับ สภาพสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล จากประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้พิพากษา สมทบ พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา คณะกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และคณะกรรมการสหวิชาชีพประจำสถานพินิจ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงเนื้อหาด้วยการบรรยายสรุปประเด็น ตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความเหมาะสม และข้อบกพร่องของวิธีการ และมาตรการที่ใช้ในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ให้เด็กกลับตนเป็นคนดีไม่กระทำผิดซ้ำ

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า เด็กและเยาวชนมี วุฒิภาวะ ความรู้สึกลึกซึ้ง และประสบการณ์ที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิด จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข บำบัด พื้นฟู มากกว่ามุ่งลงโทษให้หลายจำ การแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็ก และเยาวชนให้ได้ผล จำเป็นต้องวิเคราะห์หาสาเหตุว่าที่เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเช่นนั้นมาจาก ปัจจัย สาเหตุใดเป็นหลัก แล้วแก้ไข บำบัด พื้นฟู ตามสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละราย จึงจะเป็นการแก้ไขที่ถูกต้อง การแยกกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ ถือเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงสิทธิ ความเหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของเด็กและเยาวชน มาตรการที่นำมาใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในปัจจุบันมีความเหมาะสม เพราะเป็น วิธีการ/ กระบวนการที่มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การจับกุมเด็กที่ต้องมีการตรวจสอบการจับกุมว่าตำรวจกระทำโดยชอบหรือไม่ การควบคุมตัวระหว่างการดำเนินคดี ที่ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างเต็มที่ โดยเน้นประโยชน์ของเด็กและเยาวชน และหากศาล เห็นว่าเด็กและเยาวชนยังไม่ควรได้รับการพิจารณาคดีก็อาจให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการบำบัด พื้นฟู ตามสภาพปัญหา ก่อนมีคำพิพากษาได้ ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างกระบวนการ ด้านยุติธรรมของเด็กกับผู้ใหญ่อย่างชัดเจน โดยจะเห็นว่าเด็กและเยาวชนได้มีกระบวนการ ที่ปกป้องคุ้มครองมากพอสมควร และครอบคลุมจนจบกระบวนการ

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังชี้ให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมที่ใช้สำหรับเด็กและ เยาวชนจะเน้นให้ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้มีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตัว และได้รับการเยียวยา บำบัด พื้นฟู ให้สามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมได้อีกครั้ง รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับ

ความเป็นธรรม และการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว ชุมชน สังคม หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีบทบาทในการแก้ไข ฟื้นฟู เยียวยา และร่วมกันป้องกัน ฝ้าระวัง การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน แต่อย่างไรก็ตาม การนำกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนมาใช้ยังขาดการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคนในสังคม เมื่อคนในสังคมส่วนใหญ่ ยังไม่เข้าใจกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติต่อเด็ก ในการให้โอกาสเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคม โดยไม่ลงโทษให้สาสมกับการกระทำผิดของเด็กที่ได้กระทำลงไป ส่งผลให้เกิดอคติต่อเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิด และอาจส่งผลกระทบต่อการคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชนต่อไปได้

ในส่วนของวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวนำมาใช้ เป็นมาตรการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด สามารถแยกได้ 2 วิธี คือ 1) วิธีการ ว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยตัวเด็กและเยาวชนให้อยู่ในความดูแลของพ่อแม่ ผู้ปกครอง วางข้อกำหนด หรือกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ ให้ชดใช้ค่าเสียหาย ทำงานสาธารณะ หรือในกรณีที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะให้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งวิธีการ ดังกล่าวเป็นการดึงครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากครอบครัวเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการ แก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน การที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดส่วนหนึ่งเกิดจาก การขาดการเอาใจใส่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ปล่อยปละ ละเลยในการอบรมดูแลเด็กและเยาวชน การดึงครอบครัวเข้ามาร่วมรับรู้และแก้ไขถือเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ปกครองได้มีส่วนรับผิดชอบ การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเอาใจใส่ อบรมดูแล เด็กและเยาวชน ไม่ปล่อยปละ ละเลยเหมือนที่ผ่านมา แต่วิธีการดังกล่าวข้างต้นเห็นควรนำมาใช้ ในกรณี เด็กและเยาวชนไม่มีพฤติกรรมเสียหายมากนัก กระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และมีการ ตระหนักรู้ในตนเองค่อนข้างดี มีความรู้สึกสำนึกในความผิดของตนเอง และไม่ต้องการกลับไป กระทำผิดซ้ำอีก เพราะเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะมีพื้นฐาน และแรงผลักดันภายในคืออยู่แล้ว

2) วิธีการตัดอิสระภาพ คือ ส่งตัวเด็กและเยาวชนไปไว้ยังสถานแรกรับ หรือสถาน ฝึกอบรม หรือส่งตัวไปยังสถานกักกัน เป็นวิธีการหนึ่งที่ยังคงมีความจำเป็นในเด็กและเยาวชนที่มี ปัญหาพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำซาก หรือทำผิดติดเป็นนิสัยจนพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่สามารถ ควบคุมดูแล แก้ไขได้แล้ว หากปล่อยให้อยู่ภายนอก มีความเสี่ยงสูงที่จะกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก จำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เสริมทักษะชีวิต สร้างภูมิคุ้มกันก่อนที่จะออกไป อยู่ร่วมกับสังคมภายนอก เพื่อป้องกันการหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ มีความเห็นว่าการใช้วิธีการดังกล่าวได้ผลในระดับหนึ่งกับเด็กและเยาวชนที่สามารถคิดและปรับตัว กับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ เนื่องจากวิธีการส่งตัวเด็กและเยาวชนไปสถานแรกรับ สถานฝึกอบรม หรือสถานกักกันเป็นการควบคุม แยกตัวเด็กและเยาวชนออกจากสภาพแวดล้อมเดิมๆ และ

เสริมสร้างทักษะต่างๆ ที่เหมาะสมให้กับเด็กและเยาวชนในช่วงระยะเวลาที่เด็กและเยาวชน ถูกควบคุมตัวไว้ หมายความว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับการเปลี่ยนแปลงมากบ้าง น้อยบ้าง ตามเหตุปัจจัยของเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนพ้นระยะเวลาการควบคุมแล้ว ต้องกลับไปสู่สังคม ชุมชนของตนเอง ซึ่งจะมีผลมากในการเป็นต้นเหตุการกระทำผิดของเยาวชน ในกรณี ที่เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการคิดและปรับตัวกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม การได้รับการเสริมสร้างทักษะต่างๆ จากในสถานที่ควบคุม และเรียนรู้ได้ดี เมื่อเผชิญกับสภาพแวดล้อม ที่ไม่ดี โอกาสกลับมากระทำผิดซ้ำจะน้อยกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่มีความสามารถในการคิด และ การปรับตัวกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ในกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด อันเนื่องจากสาเหตุทางจิตเวช วิธีการตัดอวัยวะอาจไม่เป็นผลเท่าที่ควร และอาจส่งผลให้เกิด พฤติกรรมเลียนแบบ และเรียนรู้การกระทำผิดแบบอื่นๆ ตามมา ทั้งนี้ การส่งตัวเด็กและเยาวชน ไปอยู่ในสถานแรกรับ หรือสถานฝึกอบรมเป็นเวลานาน น่าจะส่งผลเสียมากกว่าเพราะในสถานฝึกอบรม มีเด็กและเยาวชนจำนวนมาก และมีประเภทคดีแตกต่างกันหลาย อาจไปเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่ดี หรือเรียนรู้การกระทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้น เมื่อได้รับการปล่อยตัวออกมา อาจไปก่อปัญหา ในสังคมมากขึ้น

มาตรการที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนนำมาใช้ เพื่อแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชน เป็นแนวทางที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดี สามารถเสริมสร้างศักยภาพ สร้างคุณค่า และความภาคภูมิใจ ในตนเองของเด็กและเยาวชน แต่การบำบัด แก้ไข พื้นฟูที่จัดโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนเป็นกิจกรรมที่มีข้อจำกัด คือ

1) ระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนอยู่ในการควบคุมของสถานพินิจฯ จังหวัด แม่ฮ่องสอนเป็นระยะเวลาสั้นๆ ทำให้การจัดกิจกรรมบำบัดทำได้ไม่ต่อเนื่อง ครบถ้วนตามโปรแกรม แต่ละอย่างได้

2) สถานที่ของสถานพินิจฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นอาคารพาณิชย์ทำให้มีพื้นที่น้อย ส่งผลให้รูปแบบของการทำกิจกรรมบำบัดจำกัดลงไปตามพื้นที่ด้วย

3) บุคลากรที่จะจัดกิจกรรมให้กับเด็กมีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถทำการบำบัด ได้อย่างเต็มที่ โดยหลักการ แนวทางที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้วางไว้นั้น เป็นแนวทางที่ดี แต่ข้อจำกัดข้างต้น ทำให้การดำเนินการบำบัด แก้ไข พื้นฟูของสถานพินิจฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังทำได้ไม่เต็มที่นัก

4) การให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล และอาศัยอยู่ต่างอำเภอ ต้องเดินทาง มาร่วมกิจกรรมในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ที่สถานพินิจฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เด็กและ

เยาวชน และครอบครัว เกิดความยากลำบาก และท้อถอย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีฐานะ
ครอบครัวยากจน

สถานพินิจฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้นำวิธีการตามกระบวนการยุติธรรม
เชิงสมานฉันท์ โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน และนำครอบครัวและชุมชนเข้ามามี
ส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เยียวยาเด็กและเยาวชน ซึ่งการประชุมกลุ่มครอบครัวและ
ชุมชนเป็นวิธีการที่แยกเด็กและเยาวชนที่มีปัจจัยเสี่ยงน้อย มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีออกจาก
กระบวนการยุติธรรมปกติ ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถที่จะกลับไปอยู่ในชุมชน ในสังคม
ได้อย่างปกติเร็วขึ้น เป็นการลดความขัดแย้งระหว่างผู้เสียหาย ครอบครัว และชุมชนได้อย่างยั่งยืน
การนำครอบครัวและชุมชนเข้ามา ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในการดูแล สอดส่องพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้สมาชิกในครอบครัว
และชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่เกิดความเข้าใจเด็กและเยาวชนมากขึ้น นอกจากนี้
แนวทางการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของสถานพินิจฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ใช้
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการขัดเกลาเด็กและเยาวชน โดยการนำเด็กและเยาวชนไปร่วม
กิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนาของชุมชน

อย่างไรก็ตาม พบว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่นำมาใช้ยังมี
ข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ในขั้นตอนการดำเนินคดี พนักงานสอบสวนไม่ให้ความสำคัญ
ถึงกระบวนการและวิธีการที่ใช้สำหรับเด็กและเยาวชน มองว่าการกำหนดกระบวนการและ
ขั้นตอนการดำเนินคดีของเด็กและเยาวชนให้แตกต่างจากผู้ใหญ่ เกิดความยุ่งยาก ซับซ้อนในการ
ทำงาน ในบางกรณีพนักงานสอบสวนได้เพิ่มอายุเด็กและเยาวชนให้ครบ 18 ปีบริบูรณ์ เพื่อลด
ความยุ่งยากในกระบวนการตรวจสอบอายุของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็น
บุคคลต่างด้าว ในส่วนของบุคลากร และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา
การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ยังขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน ทำให้การแก้ไข
ปัญหาไม่เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งบุคลากรที่ปฏิบัติงานบางคนยังขาดประสบการณ์
ให้ความสำคัญที่จะดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ก่อนข้างน้อย

2. แนวทางและมาตรการการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการติดตามดูแลเด็กและเยาวชน
หลังจากได้รับการปล่อยตัว เพื่อป้องกัน แก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

การดำเนินการเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1) การดำเนินการในส่วนที่ปล่อยตัวโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หลังมีคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะมีการอบรมเด็กและเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อปรับความเข้าใจ ส่งเสริมให้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิตเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กและเยาวชนได้ 2) กรณีที่เด็กและเยาวชนถูกส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่สถานฝึกอบรม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะดำเนินการโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งมีรูปแบบและกระบวนการอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะเข้าร่วมคือ การรับรู้ว่ามีเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่จะได้รับการปล่อยตัว เพื่อเตรียมดำเนินการในส่วนของการติดตามหลังจากเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวแล้ว และช่วยเหลือ สงเคราะห์ ตามสภาพของเด็กและเยาวชนต่อไป

การดูแลติดตามเด็กและเยาวชนหลังปล่อยตัวในส่วนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ดูแลติดตาม และจะติดตามดูแลเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยกำหนดให้เด็กมาพบนักสังคมสงเคราะห์ตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น ทุก 3 เดือน เป็นต้น และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะมอบหมายให้คณะกรรมการสงเคราะห์ช่วยดูแลติดตามอีกทางหนึ่ง และในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คุมประพฤติ หลังมีคำพิพากษาจะมีการดำเนินการติดตามโดยสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดแม่ฮ่องสอน การติดตามดูแลหลังปล่อยตัวเป็นกระบวนการที่สามารถช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ส่วนหนึ่ง เนื่องจากเด็กและเยาวชน และผู้ปกครองยังคงมีการติดต่อกับสถานพินิจฯ อยู่ และหากมีปัญหาอะไรก็สามารถพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เด็กและเยาวชนมักย้ายที่อยู่ หรือไม่มารายงานตัวตามนัด ทำให้ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กระบวนการติดตามดูแลหลังปล่อยตัว กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ ทำให้อำนาจในการติดตามไม่มี ปัจจุบันอาศัยการยินยอมจากเด็กและเยาวชน และผู้ปกครองเท่านั้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน การติดตามดูแลหลังปล่อยตัว จะทำให้เด็กและเยาวชนระมัดระวังตัวในการใช้ชีวิตอยู่ระยะหนึ่ง จนกว่าปรับตัวได้ และมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำปรึกษาตลอด ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้อำนาจในการติดตาม และกำหนดหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน นอกจากนี้การติดตามเด็กและเยาวชน ควรมีความต่อเนื่องและมีการติดตามในระยะยาว ไม่ใช่เฉพาะระยะเวลาที่เด็กและเยาวชน ถูกให้คุมประพฤติเพียงแค่ 2 – 3 ปีเท่านั้น และในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนการนัดให้เด็กและเยาวชนมาพบเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัว จะมีข้อจำกัดในด้านการเดินทาง เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางนาน จึงควรมีเครือข่าย หรือกลุ่มอาสาสมัครมาร่วมดำเนินงานด้วย โดยมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เครือข่าย/อาสาสมัคร เพื่อให้มีหลักการทำงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

สำหรับแนวทาง และมาตรการในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อป้องกัน
 แก่ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรศึกษาทำความเข้าใจ
 บริบทของสังคม และวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน และครอบครัวก่อน และจัดอบรมเด็ก
 และเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในด้านขวัญ และกำลังใจ
 ความมั่นคงในจิตใจ ความพร้อมที่จะกลับไปอยู่ในสังคม ความเข้าใจในกระบวนการติดตามดูแล
 เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามและประเมินครอบครัวของเด็กและเยาวชน
 ให้คำปรึกษาและเสริมแรงด้านบวกให้สมาชิกในครอบครัว และเด็กและเยาวชนเป็นระยะๆ
 ในส่วนของแนวทาง มาตรการในการสงเคราะห์และติดตามดูแลเด็กและเยาวชนหลังปล่อย
 ที่เหมาะสมกับการป้องกันแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน คือการช่วยเหลือให้เด็กและ
 เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนตามความถนัดและความสนใจ เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนมากที่กระทำ
 ผิดมักไม่ได้เรียนหนังสือ หรือออกจากโรงเรียนก่อนวัยอันควร ทำให้มีเวลาว่าง และขาดการ
 ควบคุมจากโรงเรียน เมื่อไม่มีความรู้ การทำงานก็ทำได้แคบและรายได้น้อย อาจนำไปสู่
 การกระทำผิดได้อีก จึงมองว่าหากเด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามที่ถนัดและสนใจ จะช่วยให้
 เด็กและเยาวชนมีโอกาสและทางเลือกในการดำเนินชีวิตต่อไป

3. การศึกษาสภาพสังคม วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ ที่มีความสำคัญในการกำหนด แนวทางการป้องกันแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

สภาพสังคม วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่มีผลต่อวิธีการในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู
 เด็กและเยาวชน กล่าวคือ ความแตกต่างทางวิถีชีวิต วิถีคิด ทักษะคิด การอบรมเลี้ยงดู และ
 ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนมีผลต่อการกำหนดแนวทางการแก้ไข บำบัด
 พื้นฟู ผู้ที่กำหนดแนวทางจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท
 ทางสังคม และวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนให้มากที่สุด และเป็นการสร้างความพึงพอใจ
 การยอมรับในการเข้ารับการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ของเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะทำการ
 แก้ไข บำบัด พื้นฟูอย่างไร หากเด็กและเยาวชนกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมที่เอื้อ
 ให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดได้ เด็กและเยาวชนก็มีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำได้อีก

กระบวนการสุดท้ายของการแก้ไข บำบัด พื้นฟู คือต้องคืนเด็กและเยาวชนกลับ
 สู่ชุมชน สังคมเดิม จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ประชากร
 มีหลายชนชาติ เช่น กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ มูเซอ ลีซอ ฯลฯ ทำให้แต่ละพื้นที่มีความแตกต่าง
 ทางด้านวัฒนธรรม ความคิด วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้น การป้องกัน แก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็ก
 และเยาวชน จึงควรศึกษาวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน และใช้วัฒนธรรม

ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อต่างๆ มาเป็นสื่อกลางในการป้องกัน แก้ไข เพราะสิ่งเหล่านี้ยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ครอบครัว และชุมชนอยู่มาก ต้องให้โอกาสเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบกับชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่ นอกจากนี้ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัด แก้ไขด้วย เพื่อพิจารณาว่าชุมชนมีปัจจัยอะไรหรือไม่ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก จะได้ทำความเข้าใจกับชุมชนให้เหมาะสมต่อไป

4. ความเป็นไปได้ของการนำแนวทาง และมาตรการการป้องกันแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั้งก่อนปล่อย และหลังปล่อยมาปฏิบัติ

แนวทางและมาตรการ การป้องกันแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนสามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผล และบรรลุเป้าหมายได้ในระดับหนึ่ง โดยจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนในพื้นที่นั้น ให้การส่งเสริม และสนับสนุนการทำงานของหน่วยงาน ชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง มีการวางแผนร่วมกัน ประเมินปัญหาเด็กและเยาวชนในชุมชน ยอมรับความจริง และร่วมกันแก้ไขปัญห โดยเอาสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนมาพิจารณาไปด้วย จะทำให้เห็นสภาพปัญหา และแนวทางป้องกันแก้ไขชัดเจนขึ้น และชุมชนเองมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาของชุมชน เห็นความสำคัญและเห็นว่าการช่วยกันเฝ้าระวัง ดูแล ช่วยเหลือจะเป็นผลประโยชน์แก่ตนเอง และส่วนรวมด้วย แต่ทั้งนี้ ต้องยอมรับว่าชุมชนต่างก็มีวัฒนธรรมที่สืบทอด และยอมรับกันในชุมชนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งบางครั้งวัฒนธรรมนั้นก็ขัดกับกฎหมาย เช่น กฎหมายเป็นยาเสพติด แต่บางชุมชนมีวัฒนธรรมและความเชื่อว่ากฎหมาย เป็นยาเพิ่มพลังสามารถทำให้มีแรงในการทำงาน จึงมีการปลูกกฎหมายเพื่อนำมาใช้ในการปรุงอาหาร หรือเอาให้สัตว์กินเพื่อเพิ่มพลังกำลัง เช่น ช้าง ไก่ชน ดังนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนจึงเป็นเรื่องยาก แนวทางที่ทำได้คือ การเสริมสร้างทักษะให้กับเด็กและเยาวชน และผู้ปกครอง ทำความเข้าใจกับชุมชน ให้ความรู้ด้านกฎหมาย

การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำผิดซ้ำเนื่องจาก การนำกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ยังขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในสังคม เมื่อคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติต่อเด็กในการให้โอกาสเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคม โดยไม่ลงโทษให้สาสมกับการกระทำผิดของเด็กที่ได้กระทำลงไป ส่งผลให้เกิดอคติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และส่งผลต่อการ

คืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชน คนในสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้การต้อนรับ และเหยียดหยาม มีส่วนผลักดันให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก นอกจากนี้สาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำที่นอกเหนือจากการไม่ยอมรับจากคนในสังคม เช่น เกิดจากตัวเด็กและเยาวชนเองที่มีการควบคุมตนเองต่ำ การกลับไปคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมกระทำความผิด การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีช่องโอกาสในการกระทำความผิด เป็นต้น

ในส่วนของวิธีการที่ใช้ในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เยียวยาเด็กและเยาวชนนั้น เป็นแนวทางที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้กำหนดไว้ซึ่งเป็นแนวทางที่ดี สามารถใช้ได้เกิดผลในระดับหนึ่ง และพบว่าการนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ยังมีข้อจำกัดในด้านระยะเวลา ระยะทาง สถานที่ บุคลากร และการบูรณาการในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเด็กและเยาวชนไปอยู่ในสถานฝึกอบรมยังมีความจำเป็นในกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู แต่การอยู่ในสถานฝึกอบรมเป็นระยะเวลานานจะส่งผลเสียมากกว่า เพราะในสถานฝึกอบรมมีเด็กและเยาวชนจำนวนมาก และมีประเภทคดีแตกต่างหลากหลาย เด็กและเยาวชนอาจไปเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่ดี หรือเรียนรู้การกระทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้สถานฝึกอบรมที่มีบุคลากร เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้การดูแลเด็กและเยาวชนที่มีจำนวนมาก จะส่งผลต่อคุณภาพในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ทั้งนี้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรมีแนวทางในการบำบัด ฟื้นฟู โดยพัฒนาโปรแกรมในการบำบัด ฟื้นฟู ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อแก้ไข บำบัดและปรับเปลี่ยนทัศนคติของเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความอดทน อดกลั้น สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น ให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการวางตัวในการเข้าสังคมกับเพื่อนใหม่และการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้กระทำความผิด

สำหรับแนวทาง และมาตรการในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อป้องกัน แก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรศึกษาทำความเข้าใจบริบทของสังคม วัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน และครอบครัวก่อน และจัดอบรมเด็กและเยาวชนพ่อแม่ ผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามและประเมินครอบครัวของเด็กและเยาวชน ให้คำปรึกษาและเสริมแรงด้านบวก ให้สมาชิกในครอบครัว และเด็กและเยาวชนเป็นระยะๆ เน้นถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คือ ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกถึงความรักของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และความเสียใจต่อการกระทำของบุตร เพื่อให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความรู้สึกของบุคคลในครอบครัวหากตนเองกลับมากระทำผิดซ้ำอีก พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นบุคคลหลักในการดูแล ติดตาม สอดส่อง กล่อมเกล่า ว่ากล่าวตักเตือน เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในการทำความดี และให้อภัย

ต่อการกระทำผิดที่ผ่านมา ในส่วนของแนวทาง มาตรการในการสงเคราะห์ และติดตามดูแลเด็ก และเยาวชนหลังปล่อยที่เหมาะสมกับการป้องกัน แก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนควร ศึกษาวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมของเด็กและเยาวชน และใช้วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อต่างๆ มาเป็นสื่อกลางในการป้องกันแก้ไข เพราะสิ่งเหล่านี้ยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน ครอบครัว และชุมชนอยู่ การนำครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล สอดส่องพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง เพื่อช่วยให้สมาชิกในครอบครัว และชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่เกิดความเข้าใจเด็กและเยาวชนมากขึ้น พิจารณาว่าชุมชนมีปัจจัยอะไรหรือไม่ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก พ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน และสมาชิกภายในชุมชนเดียวกันในการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชนโดยช่วยกันดูแล สอดส่องสิ่งผิดกฎหมาย และแหล่งมั่วสุมในชุมชน ช่วยกันดูแลบุตรหลานของสมาชิกในชุมชนเหมือนเป็นบุตรหลานของตัวเอง ทั้งนี้ชุมชนอาจใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการขัดเกลาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกต่อการกระทำผิด และผลของการกระทำตามความเชื่อทางศาสนาที่สอนเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ จักจกรกรรมต่างๆ ให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสได้เข้าร่วมในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อช่วยคล่อมเกลาคิดใจให้แก่เด็กและเยาวชน ให้มีความคิด และการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามกรอบของศีลธรรมอันดีต่อไป นอกจากนี้การช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนตามความถนัดและความสนใจ จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสและทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เนื่องจากเด็กและเยาวชนส่วนมากที่กระทำผิดมักไม่ได้เรียนหนังสือ หรือออกจากโรงเรียนก่อนวัยอันควร ทำให้มีเวลาว่าง และขาดการควบคุมจากโรงเรียน เมื่อไม่มีความรู้ ทางเลือกในการทำงานก็แคบลง และมีรายได้น้อย อาจนำไปสู่การกระทำผิดได้อีก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสร้าง ความเข้าใจกันระหว่างครอบครัวดีและเยาวชนผู้กระทำผิด และชุมชนที่ผู้กระทำผิดนั้นอาศัยอยู่ ให้การยอมรับในตัวเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถกลับมาอยู่ในสังคม หรือชุมชนนั้นได้
2. ควรสร้างเครือข่ายอาสาสมัครของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อช่วยสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เป็นการแก้ปัญหา และอำนวยความสะดวกเรื่องระยะทางในการเดินทางมาพบ และรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่เด็กและเยาวชนมีที่อยู่อาศัยห่างไกล และจัดอบรม สัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

3. หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ควรบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อการทำงานที่สอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. ควรจัดกิจกรรมเชิงรุกให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิด
ของเด็กและเยาวชน แก่ชุมชนและสถานศึกษา เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิด

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลหลังจากการนำแนวทางการป้องกัน และแก้ไข
การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปปฏิบัติ

2. ศึกษาเกี่ยวกับความเห็น และข้อเสนอแนะของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง
ต่อวิธีการ/มาตรการที่นำมาใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด รวมถึงโปรแกรม/กิจกรรม
ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน